

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ 2020

Η πανδημία μιας «νέας» ασθένειας:
Ιστορικές συνέχειες & ασυνέχειες

ΜΑΡΙΑ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Δρ Ιστορίας των Επιστημών και της Ιατρικής

Dept. of History and Civilization

European University Institute (EUI)

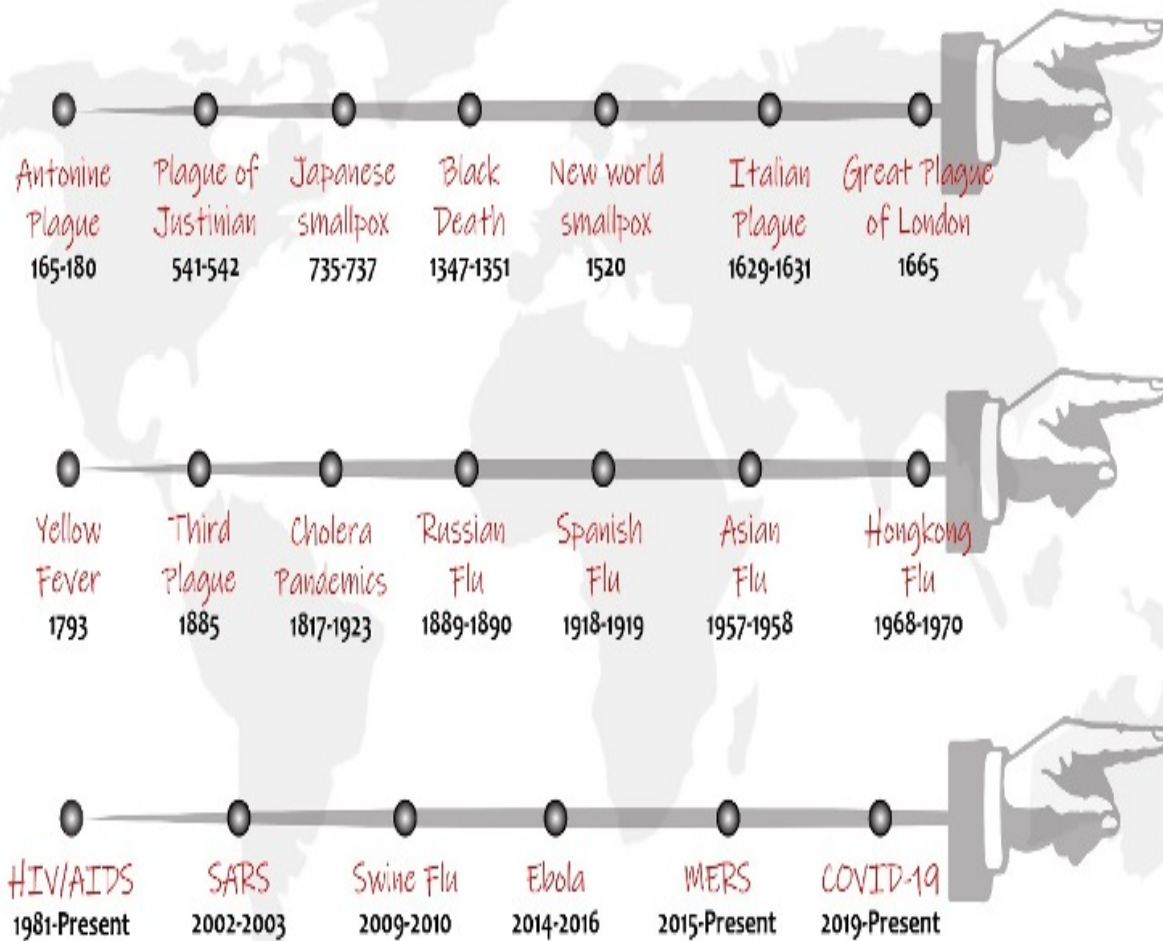
**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
& ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ**

Διεπιστημονικό πεδίο έρευνας και μελέτης:

Κοινωνική ιστορία
Πολιτισμική ιστορία
Ανθρωπολογία
Δημογραφία
Εθνογραφία
Επιδημιολογία

Οι επιστήμες και η ιατρική εξετάζονται ως σύνολα επιστημονικής γνώσης και πρακτικών που αφορούν ένα συγκεκριμένο ιστορικό και ερμηνευτικό πλαίσιο.

ΕΠΙΔΗΜΙΕΣ & ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ

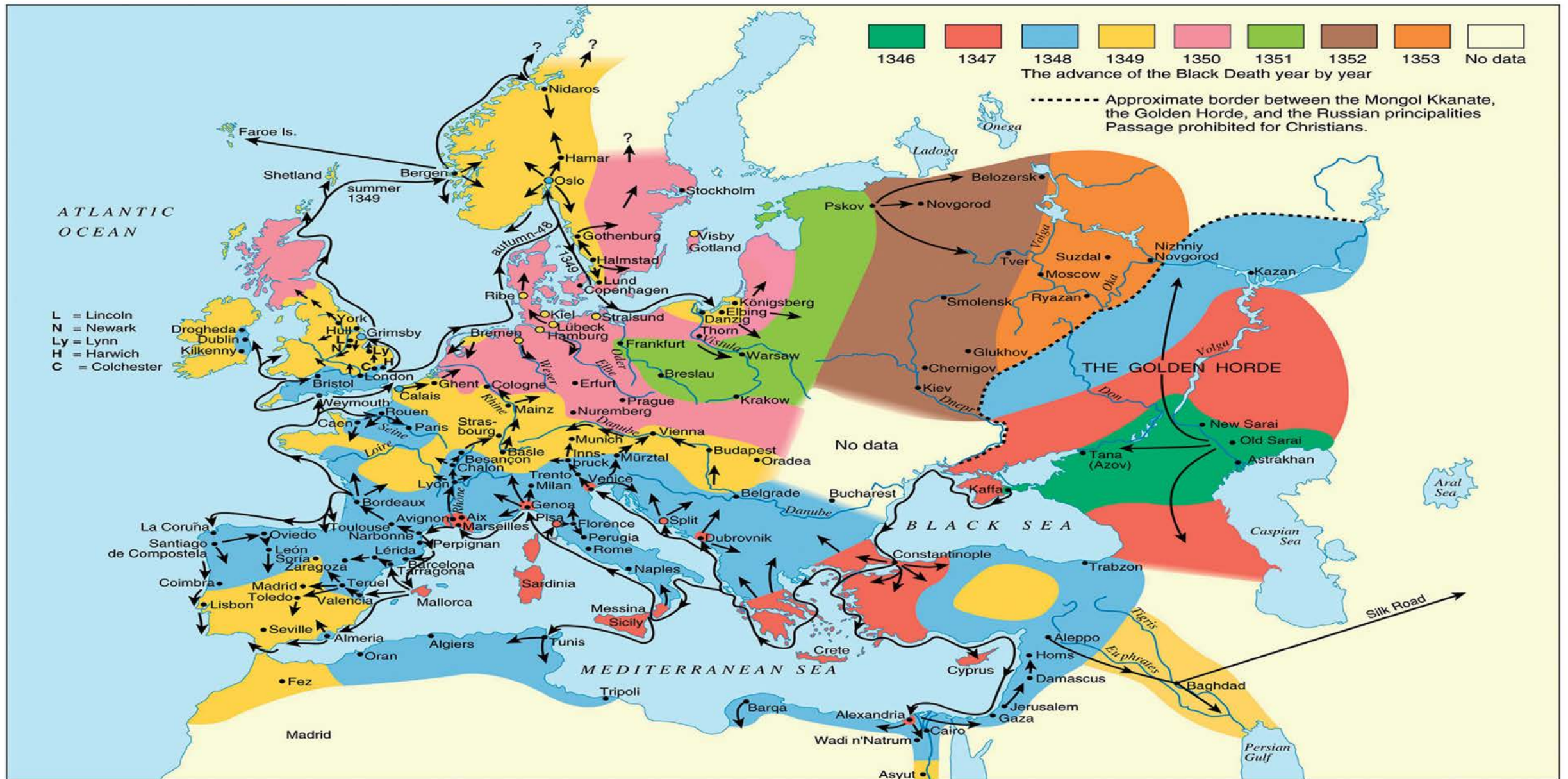

Η ασθένεια ως βιολογικό & κοινωνικό φαινόμενο

- Πανώλη - the “Black Death”, “Great Death”, “atra mors”
- Σύφιλη - “French Disease”, “mal spagnolo”, “mal napoletano”, “mal castigliano”, the disease of the “New World”
- AIDS - the “gay plague”
- “Ισπανική” γρίπη
- Covid-19 - the “Chinese virus”

Η έννοια της ασθένειας έχει γίνει περισσότερο παρά λιγότερο αμφίσημη

Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΩΛΗΣ 1345 - 1353

Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΩΛΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗΣ-ΓΑΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑΣ

Υγεία (ευκρασία): η ισορροπία των τεσσάρων χυμών του σώματος, σώματος (αίμα, φλέγμα, μαύρη χολή, κίτρινη χολή) – κάθε χυμός έχει 2 ιδιότητες (ζεστός, υγρός, ξηρός, κρύος).

Ασθένεια (δυσκρασία): η διατάραξη αυτής της ισορροπίας (π.χ. υπερίσχυση ενός χυμού) που γίνεται αντιληπτή με την εκδήλωση ασθένειας.

Σε κάθε άνθρωπο η σύνθεση των 4 χυμών και οι ιδιότητες τους (κράση) είναι μοναδική, έτσι κάθε ασθένεια εμφανίζεται διαφορετικά σε κάθε άνθρωπο και επιδέχεται διαφορετικής ιατρικής αγωγής και θεραπείας

«Νέα» ασθένεια?

Τρίπτυχο αιτιών ➡️ μαζική μετάδοση

- Μίασμα - ιατρική/επιστημονική διάσταση
- Σύζευξη πλανητών - αστρολογική διάσταση
- Θεόσταλη τιμωρία - ηθική διάσταση

ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ & ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΑ ΑΙΤΙΑ-
ΤΡΟΠΟΣ & ΣΥΝΘΗΚΕΣ
ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ- ΗΘΙΚΑ
ΚΡΙΤΗΡΙΑ

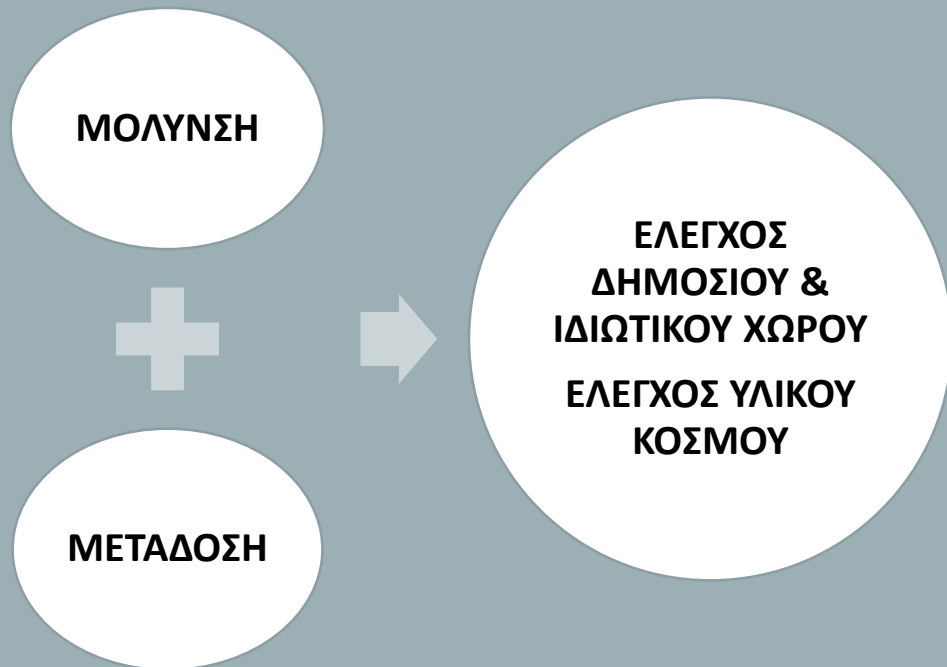
Προδιάθεση σε Ατομικό Επίπεδο

- ❖ Ατομική σύνθεση και ισορροπία των 4 χυμών (π.χ. επικράτηση της ιδιότητας του ζεστού και του υγρού)
- ❖ Ηλικία (π.χ. παιδιά, πιο νέες ηλικίες)
- ❖ Εγκυμοσύνη (παράγοντας ευαισθησίας)
- ❖ Τρόπος διαβίωσης
(υπερβολή: παράγοντας που καθιστούσε κάποιον ευάλωτο, ευνοούσε την προδιάθεση)

Προδιάθεση σε Ομαδικό Επίπεδο

- ❖ Η ασθένεια των φτωχών
Τρόπος & συνθήκες διαβίωσης
(υπερβολή & έλλειψη ηθικής: παράγοντες προδιάθεσης)

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Δύο Επίπεδα Δράσης:

- Ιδιωτικό επίπεδο
- Δημόσιο επίπεδο

Μέτρα:

- Φυγή
- Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
(δίαιτα-φάρμακα-χειρουργικές επεμβάσεις)
- Μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης της ασθένειας
(καραντίνα-lockdown, καθαριότητα, φροντίδα υγιεινής χώρων, αποφυγή επαφής, μέτρα προστασίας)

«Οι απαρχές της ιατρικής εντοπίζονται στην κοινωνική ανταπόκριση απέναντι σε αμετάβλητες πραγματικότητες: ασθένειες, πόνος, θάνατος, τοκετός, τραύμα, η άσκηση του κύκλου ζωής [...] ο φόβος, ο πόνος και η απομόνωση αυτών των γεγονότων δεν έχουν αλλάξει [...] όπως ακριβώς το ανθρώπινο σώμα παραμένει περιορισμένο από έμφυτα βιολογικά όρια. [...] Η αλλαγή στις ιατρικές ιδέες και την ιατρική πρακτική πρέπει πάντοτε να κρίνεται σε σχέση με αυτήν την αρχική γραμμή»

Charles E. Rosenberg, *Explaining Epidemics and other studies in the history of medicine*(CUP, 1992)

Γιατρός της Πανώλης vs Γιατρός COVID-19

Copper engraving of a plague doctor in Rome, circa 1656.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ & ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥΣ

Διαμορφώνουν και
αλλάζουν τον ρου της
ιστορίας

Δημιουργούν ασυνέχειες

Συνέπειες-επιπτώσεις:

- Δημογραφικές
- Οικονομικές
- Κοινωνικές
- Τεχνολογικές
- Πολιτισμικές

Μείωση πληθυσμού → μείωση εργατικού δυναμικού → αύξηση
αμοιβών/μείωση τιμών αγαθών, ενοικίων, αναδιαμόρφωση φορολογίας

Αύξηση αμοιβών → αλλαγή καταναλωτικού μοτίβου → ενίσχυση
αγοράς ειδών πολυτελείας → ανακατατάξεις στην κοινωνική ιεραρχία

Ανεπαρκές εργατικό δυναμικό → καλύτερη εφαρμογή τεχνολογίας →
αύξηση ζήτησης καινοτομίας → καλύτερη οργάνωση εργασίας

Βελτίωση διοίκησης → μείωση διοικητικού κόστους → βελτίωση
αποτελεσματικότητας φορολογίας → βελτίωση παροχής δημόσιων
υπηρεσιών

Ευρύτερες κοινωνικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές αναταραχές